

הכלה הלכה למעשה

ד"ר נטע קוסובסקי, מנהלת החטיבה העליונה,
ברנקו וייס החקלאי פרדס חנה

השעה שלוש לפנות בוקר, וזו הפעם חמישית שאני קמה וניגשת לבני שמעיר אותי משיעול שלא נפסק. מכינה לו תה עם דבש, סירופ "תרופת סבתא" שהכנתי, מנסה גם סירופ שקניתי בבית מרקחת; מוזגת לכפית כדי שיפסיק להשתעל ויוכל לחזור לשינה רגילה, וכמובן - גם אני אוכל לחזור לישון. בסבלנות אין קץ אני בודקת אם החום עלה שוב, או שזה רק שיעול שתפס אותו ורק צריך להרגיע וזה יעבור. אני מחפשת "כיסא מפלטי", רגע חושבת לברוח מהמצב רק לזמן קצר כדי לחזור לשפיות; העיניים שלי בקושי מצליחות להישאר פקוחות, אך הצורך להיות לידו ולעזור לו גדול יותר. ואני מכילה, מכילה את המצב שהוא נמצא בו לטובת השקטה והרגעה בטיפול המסור.

הכלה של בן משפחה דומה להכלה של תלמיד, היא אינה ניתנת למדידה או להשוואה. זה מה שהביא אותי לחשיבה: עד כמה ועד מתי אנו כמורים נוכל להיות מכילים? האם נכון מצדנו להכיל כל הזמן? האם עצם זה שאנו אנשי המקצוע, אנשי החינוך, משמעו שעלינו להכיל יותר מכל אחד אחר?

המצב התודעתי של הכלה, הצורך שלי לעשות מאמץ עבור האחר, בא מהמקום ההורי, מקום שבו אכפת לי. בתודעתו של האדם המכיל יש הורות, ובה צריך להשקיע אנרגיה, ללא ססמאות. כמנהלת, במאמר זה אני רוצה להתמקד בעיקר בהכלת מוריי. לאפשר להם ליישם את מטרתם באמצעות שימוש בכלי "סרגל בונה".

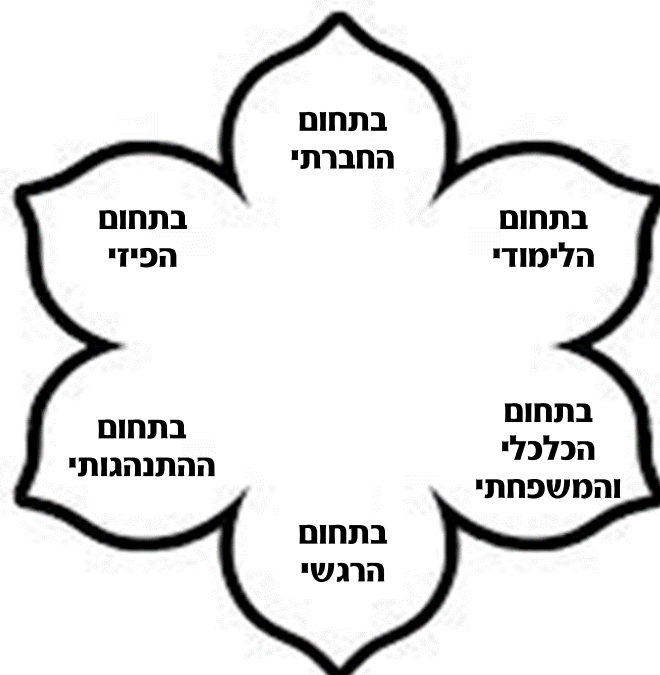
מילון רב-מילים מגדיר הכלה כך: "הכלה נתפסת כיכולת רגשית לקבל ולשאת בתוכנו את רגשותיו של האחר, להיות אמפתיים וקשובים אליו, לאסוף אל תוכנו את חוויותיו, להזדהות אתו, לספק לו מרחב בטוח לביטוי תחושות ורגשות".

לפי ההגדרה אנו מלאי הכלה. נושאים רגשות, אמפתיים וקשובים, וכמובן - יכולים לאסוף חוויות ולהזדהות עם תלמידינו. הרי כבר הינו שם כתלמידים, ורובנו אף נזקקנו מאוד להכלה. ובכל זאת, ברגע שנגמרים למורה הרעיונות והיצירתיות נפגוש אותו בחדר המורים מאוכזב, כועס, מתוסכל, או במקרה הטוב - משתף את חדר המורים או את

הרכז במצבו. מכאן שחשוב לעבוד נכון, כלומר להכשיר את הצוות לטובת ההכלה. ולשם כך נדרשים כמה שלבים: זיהוי המצב, התמודדות עם המצב, שיתוף הצוות במצב, חשיבה מאוחדת להבנת המצב, טיפול במצב, ותחזוק הטיפול במצב.

ספר ההכלה: בירור תפיסות עולם ויישומן בתהליך ההכלה* בהוצאת המינהל הפדגוגי-משרד החינוך) מביא לנו מגוון רחב של התייחסות, מידע וסדנאות, המאפשרים לנו להיות יצירתיים מאוד בטיפולנו במגוון התלמידים בבית ספרנו.

יש תחומים שבהם אנחנו מתמודדים עם ההכלה על בסיס יומי. לפעמים בכמה תחומים בד בבד כמודגם באיור.

לפני כמה שבועות נכנסה לחדרי מורה ודמעות בעיניה. "אני לא יכולה יותר!!! באמת שניסיתי הכול!!! את מאמינה לי נכון??!! היא פשוט בלתי אפשרית, אחרי שניסיתי הכול אתה, גם בכיתה ישבתי לידה בשולחן, וגם בהפסקות ישבתי אתה, היא לא מצליחה להפנים ולקלוט את הנושא הזה. אני כבר ממש מיואשת, וחוששת שהיא לא תצליח בבחינת הבגרות. הרי זה חומר חובה כדי שהיא תעבור. האמת, היא ילדה ממש טובה, ואוכל לתת לה ציון הגשה טוב על מוטיבציה והשתדלות, אך בפרק הזה אני ממש מיואשת. זהו, הרמתי ידיים!!! תחליטי את מה עושים, אני כבר לא יכולה יותר!!!"

שיחות מסוג זה מתנהלות בשיח היום-יומי של כל המורים, וזה דבר טוב לפרוק. אך החשיבות העיקרית היא אחרי הפריקה: הזיהוי, החשיבה וההתגייסות המחודשת לטיפול

שונה ואחר, בטכניקות שונות ומגוונות, ועל זה יש לעבוד עם הצוות.
 התלמידים שלנו מעוררים בנו את הצורך, מסמנים לנו בהתנהגותם שיש להכיל אותם.
 להלן רעיון, אחד מני רבים, לחשיבה נכונה לפי תכנון עבודה מוגדר:

"סרגל בונה צמיחה" הוא תכנית עבודה שאני מאמצת מתכנית "אבני ראשה" בהדרכת ד"ר עודד בן מנחם. את הטבלה יש למלא לפי יעדים, ולדרג. שלב 10 מתאר את תמונת המצב העתידית המיטבית שנרצה להגיע אליה, ואותה יש להציב בגלוי לתלמיד או לכיתת הלימוד שאנו מלמדים בה. לאחר מכן יש לחשוב היטב באיזה שלב בסולם אנו נמצאים עכשיו. לקבוע זמנים ופעולות שנבצע כדי להגיע לשלב 10 בסולם היעדים שלנו. תכנון עבודה מוקדם יאפשר לנו לשרטט תמונת מצב מציאותית, ללא הפתעות.

סרגל בונה צמיחה (מיקוד בפתרון)		
ל"ז	תיאור השלב	פעולות
	10 - תמונת עתיד מיטבית	
	9	
	8	
	7	
	6	
	5	
	4	
	3	
	2	
	1	

הכנת תכנית מתווה עבודה בסולם דרגות ליעדים היא פתרון אחד מיני רבים לפעולת הכלה. סרגל בונה צמיחה מראה כיצד ליישם את הפעולה של המורה, ולא של התלמיד; כיצד עוזרים למורה לעבור מטיפול אישי לטיפול רציונלי. ברור שכאשר מורה יחוה חוויה של הצלחה בצמיחה מקצועית בסרגל הצלחה, יגברו הנטייה שלו והסבירות שישתמש בכלי זה.

בתהליך הלמידה של הכלי נעבוד לצד המורה ולפעמים אף בשיתוף ובהכוונה, כך שיוכל לקבל שיקוף לעשייה שלו; בהמשך המורה יוכל להשתמש בכלי זה לבדו לקראת כל נושא וכל מטרה שירצה להגיע.

השטח יכתיב לנו את מדד ההכלה שאנו צריכים להיות ולתת. ייתכנו שכבות שבהן התלמידים יזדקקו לגבולות רבים יותר, כלומר להכלה רבה יותר, וייתכנו שכבות שבהן הכלה מצומצמת יותר תספק אותם. אין ספק כי הכשרה של כל הצוות החינוכי לנושא תניב פירות רבים יותר מאשר טיפול רגעי עם אנשי צוות בודדים בתחום.

חשיבות נוספת בעיניי יש לשותפות. לעבוד יחד, ולא להישאר לבד במערכה; כולנו נמצאים באותו מצב, מלמדים את אותם תלמידים ומבצעים את אותם ניסיונות, ולכן זה המקום לשוחח, לשתף לקיים סיעור מוחות ולהגיע במשותף לרעיונות חדשים ולהתגייסות שונה ומחודשת עבור התלמידים. זוהי ההכלה הלכה למעשה. ■

ד"ר נטע קוסובסקי knet@walla.co.il

בְּאֵתִי בְּלִי לְדַעַת אֶן
אֶכֶל הִנְעַתִּי לְאֲשֶׁר בְּקִשְׁתִּי:
לֹאמֹר בְּפִה רֵאשׁוֹן הִמְיִת קְרָבִים
לְשִׁמְעַ בְּאֲזָנַיִם הַמוֹמֹת דִּבְרֵי קְרָבָה
אוֹ אֵד לְשִׁתֵּק בְּיַחַד מְבוֹכֵת עֵינַיִם.
לְצֵאת מִפֶּה אַחֲרַת
כְּמוֹ אֶחָד אֲשֶׁר בְּצַעָה בּוֹ הַשְׁתַּלֵּה שֶׁל לֵב.

עמית מאומנר